

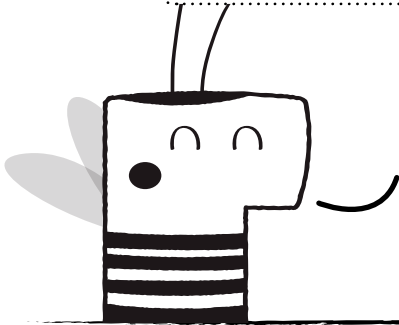
Qui inventèc era fregona?

(1) Fregona: ei un mot castelhan. En aranés ne podem díder heregasolèrs.

Nòm: _____

Grop: _____

En èster un ufís domestic d'utilizacion quotidiana se li prèste pòga atencion. Mès vertadèrament non hè guaire mès de quaranta ans que revolucionèc es metòdes de netejatge en mon sencer.

Hònt: Magazine de La Vanguardia

Un engenhaire espanhòu, Manuel Jalón Corominas, siguec un gran aliat des persones qu'enquia alavetz auien de heregar de jòlhs. Era enciclopèdia Encarta de Microsoft, autrege era cincau posicinn entre es inventors e descorbidors notables qu'Espanha a aportat ath mon.

En 1956 er espanhòu Manuel Jalón Corominas metec un baston a ua serpillhèra, un farrat e un escorreder de rotlèu damb pedala en ua veirina de Saragossa. Valorat en 395 pessetes, ère un article de luxe qu'arrés sabie entà qué servie. Eth sòn creador li metec eth nòm de "fregasuelos", heregasolèrs, que considerèc mès elegant, mès eth sòn prumèr venedor lí'n diguec fregona e atau a passat tath diccionari en castelhan. Aguest mot s'aplicaue abans ara hemna que heregaue e ara hè referéncia tanben ar ufís. En Andalusia lí'n diden aljofifa; en Castelha, mopa o lamazo; en Catalonha, mocho e en Venequèla e Sudamerica, coroto, mès en realitat pòc impòrten es nòms atribuïbles ath dit aparelh se complís damb era sua mission.

Eth sòn creador ditz que la ideèc pensant espciaument enes hemnes d'edat que heregauen ajulhades e, aquerò mès important, evitèc que milions de persones aguessen malauties coma bursiti enes jòlhs artriti, artròsi, lesions per blispes, infeccions, fongs enes ungles e eth deteriorament des mans.

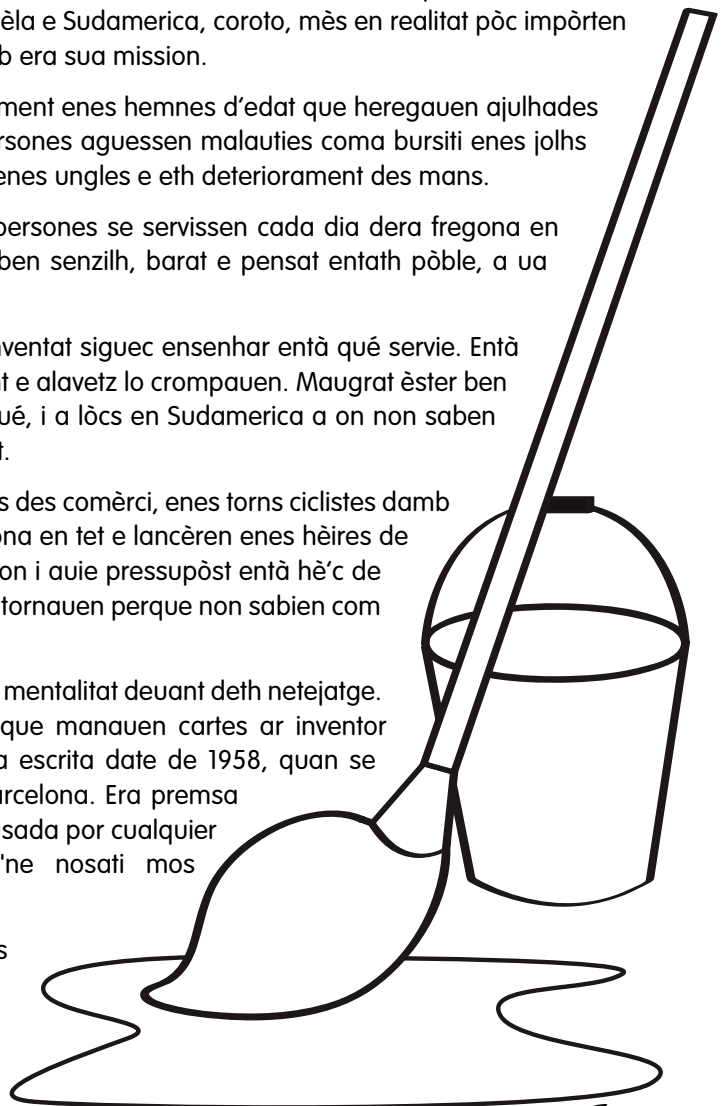
Aué en dia se calcule qu'aumens dus milions de persones se servissen cada dia dera fregona en España, hèt que pròve qu'en tot èster un objècte ben senzilh, barat e pensat entath pòble, a ua transcendéncia entà un arramat de gent.

Eth problèma mès gran entà véner er instrument inventat siguec ensenhar entà qué servie. Entà hè'c a veir eth representant heregaue er establiment e alavetz lo crompauen. Maugrat èster ben estenut er usatge d'aguest heregasolèrs, encara aué, i a lòcs en Sudamerica a on non saben entà que servís e venen es components per separat.

Se dèc a conéisher hènt demostracions enes veirines des comèrci, enes torns ciclistes damb ua forgoneta escampa que portae ua grana fregona en tet e lancèren enes hèires de mòstres paraqueigudes damb publicitat, dat que non i auie pressupòst entà hè'c de ua auta manèra. Encara atau, i auie hemnes que la tornauen perque non sabien com foncionaue.

Era fregona cambièc eth metòde, era posicion e era mentalitat devant deth netejatge. Milhoraue gràcies as aportacions des usatgères que manauen cartes ar inventor detectant possibles errors. Era sua prumèra critica escrita date de 1958, quan se presentèc ena Fira Internacional de Mostres de Barcelona. Era premsa lí'n diguec "escoba-bayeta ultramoderna para ser usada por cualquier miembro de la familia", hiegec eth cronista "ne nosati mos avergonhiríem de hèr-la a servir".

Com ena epòca en qué siguec fabricada es materiaus non èren cap facilis de trobar, es prumèrs modèls se fabriquèren damb uns farrats

sense galvanizar compactes en Barcelona, eth Sr. Jalón les sodaue ues pèces en Saragossa, les enviaue a galvanizar en Manresa e les venie quan tornauen tà Saragossa. Ath començament sonque se'n hègen un o dus cada dia, enquia qu'arribèc ua comanda de cent e se poguec crompar ua prensa. Un des problèmes qu'auèc siguec trobar un cordon torçut qu'absorbisse era aigua e que non se des·hilèsse. Ja enes ans seishanta es toristes e es emigrants se n'anauen d'Espanha cargadi de "fregonas" e enes ans ueitanta ja ne venie a 30 païsi, auie 150 empleats e facturaue 1300 milions de pessetes cada an. Siguec alavetz quan venec era sua empresa a ua multinacionau olandesa (Curver) que fabricaue e exportaue heregasolèrs a 60 païsi e les fabricaue en China.

Abans d'èster un des objèctes mès exportadi dera istòria, calec perfeccionar er invent. Er an 59 eth Sr. Jalón remplacèc es rotlèus d'escòrrer per un embut plen de horats, en 1965 cambièc era forma deth farrat perque, segontes explique eth Sr. Jalón, ei eth prumèr farrat damb generatritz corba, qu'ei era que da resistència ath fuselatge des avions e aquerò supòse un 25% mens de pes, un 25% mens de materiau e simplifique eth transpòrt, perque se hiquen es uns laguens des auti mentres qu'abans les calie apilarar.

Era arribada deth plastic deishèc eth sòn invent coma se coneish aué e siguec coma era sua segona èra. Eth plastic li permetec patents mondiaus e li dèc era possibilitat d'innovar escorreders, rotlèus, farrats, glaçonères e glacères portables que servissen entà transplants d'òrgans... Mès i auie encara un ahèr per resòlver, explicaue eth Sr. Jalón, eth montatge deth baston damb eth teishut: "com en prumèr sistèma de pinça e ressòrt ère car, cerquèrem quauquarren tan simple e barat que damb tanta competència non deishaue sòs, mès mos permetie mantier era fabrica treballant es 24 ores toti es dies, exceptat era hèsta locau, jamès ne trobèrem un qu'obligèsse a crompar-mos es recambis e aqui perdèrem un gran negòci".

En libres e musèus se ve qu'era causa mès representativa deth dessenh industriau espanhòu ei era mòto Montesa, eth Talgo e era fregona. D'aguesti tres invents dera engenhèria d'Espanha, sonque era fregona circule pes cinc continents.

1 AUEM CURIOSITAT

1èr. Hè ua enquèsta en tòrn entorn sus eth desvolopament des trabalhs domestics de netejatge, indicant s'eth trabalh ei compartit per tota era familha, per part dera familha, sonque peth pair, sonque pera mair o per ua persona contractada tad aquerò.

Entà hèr ua comparativa, demanatz-ac en casa vòsta hènt referència ara situacion actuau e as cases des vòsti pairs-sénhers.

2au. Er invent dera fregona a estat atribuït ath senhor Manuel Jalón Corominas en sentència judiciu der an 2009. Investiga en relacion ara polemica sus era autoria der invent que manten era familha Bellví damb eth senhor Jalón.

3au. Entrevista a persones d'edat deth tòrn entorn en relacion as cambis mès importants relacionadi damb es sistèmes de netejatge e lauada: solèrs, ròba, vaishèra...

2 EN EISHAME

Ena publicitat originau dera fregona se parle tostemp dera hemna com era usatgèra d'aguest instrument, consideratz qu'aguesta publicitat serie valida ena actualitat?

.....

.....